

HØJESTERETS DOM

afsagt fredag den 13. september 2024

Sag 24/2024

(2. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

A

(advokat Kåre Traberg Smidt, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Roskilde den 15. august 2022 (2A-3662/2021) og af Østre Landsrets 6. afdeling den 24. november 2023 (S-2617-22).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Poul Dahl Jensen, Oliver Talevski, Jens Kruse Mikkelsen, Ole Hasselgaard og Julie Arnth Jørgensen.

Påstande

Dommen er anket af A med påstand om frifindelse for udvisning, således at der alene tildeles en advarsel om udvisning, subsidiært at der fastsættes et kortere indrejseforbud end 6 år.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse af landsrettens dom, således at A udvises med et indrejseforbud i 6 år.

Supplerende sagsfremstilling

Som det fremgår af landsrettens dom, bestemte Justitsministeriet den 19. juli 2021 i medfør af psykiatrilovens § 40, stk. 1, at A skulle anbringes i Sikringsafdelingen (farlighedsdekret). Den 30. november 2023 traf Justitsministeriet i medfør af psykiatrilovens § 41, stk. 1, afgørelse om at ophæve farlighedsdekretet. Af afgørelsen fremgår bl.a.:

”Justitsministeriet har ved sin afgørelse særligt lagt vægt på udtalelsen fra Retslægerådet, hvorefter Retslægerådet ikke udtaler sig imod, at farlighedsdekretet ophæves. Justitsministeriet har endvidere lagt vægt på Sikringsafdelingens vurdering om, at A ikke længere vedvarende udsætter andres liv eller legeme for alvorlig og overhængende fare. Endelig har Justitsministeriet lagt vægt på udtalelserne fra Midt- og Vestsjællands Politi og Statsadvokaten i København.

Justitsministeriet finder herefter ikke længere, at betingelserne i psykiatrilovens § 40, stk. 1, kan anses for opfyldt.”

A blev herefter i december 2023 tilbageført til X, Retspsykiatrisk Afdeling. Af udtalelse af 21. juni 2024 fra X fremgår bl.a.:

”Nuværende psykiatrisk

A giver også aktuelt udtryk for persekutoriske vrangforestillinger, auditive hallucinationer (stemmehøring) og tankeudspredning. Således aktuel symptomatologi svarende til diagnosen paranoid skizofreni. A er præget af sit paranoide beredskab og kan derfor have tilbøjelighed til mistolkning og mistydning.

Ved overlæge DB er der i januar mindsket i Serenase til 30 mg og øget i Leponex til 250 mg, men dette medførte en forværring af de psykotiske symptomer, og A blev derfor øget til 40 mg Serenase dagligt igen.

I seneste dybdegående voldsrisikovurdering (HCR-20) fra Sikringsafdelingen november 2023 vurderes A i moderat til høj voldsrisiko. A har ikke gjort fysisk udfald mod medpatienter eller personale efter flytningen til X, afsnit B2 medio december 2023. A har dog haft fem Brøset Violence Checklist scoringer (BVC, redskab til voldsrisikoforudsigelse), scoret 1-3. Én Staff Observation Aggression Scale scoring i denne periode d. 30. januar 2024 grundet verbal aggression, så personale oplevede sig truet. Flere af BVC-scoringerne omhandler episoder, hvor A har mistolket personale grundet persekutoriske forestillinger og/eller auditive hallucinationer. A har i juni 2024 udtrykt tanker om at skade specifikt plejepersonale ved at kaste kaffe på dem.

A har ikke haft udgang siden overflytningen til X, da han ikke har formået at aflægge de påkrævede to ugers sammenhængende rene urinprøver.

...

Objektivt psykisk

Kontakten til A er vekslende. Fremstår til tider rolig og samarbejdsvillig og på andre tidspunkter irriteret og paranoidt tolkende. Svarer relevant på de stillede spørgsmål. Begrænset spontan tale selv, når kontakten er bedst. Neutralt stemningsleje. Nedsat emotionelt medsving. Den emotionelle og formelle kontakt er således læderet. Fremstår med begrænset sygdomsindsigt. Præget af nedsat kognitiv funktion. Vurderes psykotisk på baggrund af primært persekutoriske vrangforestillinger og auditive hallucinationer.

Holdning til kriminalitet

Ved aktuel samtale om kriminalitet og tidligere voldelige udfald mod personale og medpatienter, angiver A, at dette har været grundet psykose, at han ikke aktuelt har tanker om vold og har en intention om, at det ikke skal ske igen.

Det angives dog, i seneste HCR-20, at A tidligere har givet udtryk for, at han på ingen måder fortryder sine kriminelle handlinger samt at voldelige udfald mod personale og medpatienter har været berettigede.

Konklusion

A opfylder kriterierne for diagnosen DF20.0 Paranoid skizofreni, og er, på trods af en vis stabilisering under indlæggelse på Sikringsafdelingen fra 2021-2023, fortsat plaget af persekutoriske forestillinger og auditive hallucinationer, som han tidvist handler på. Der er set flere misbrugsrecidiv det sidste halve år siden overflytning til X.

Der resterer fortsat betydelig behandling omkring stabilisering af A's tilstand og det må for nuværende vurderes, at der er høj risiko for tilbagefald til ny kriminalitet, såfremt foranstaltningen ophæves. Der må således peges på, at den idømte foranstaltning bør fortsætte uændret.”

Anbringender

A har anført navnlig, at udvisning udgør et uproportionalt indgreb i hans ret til privatliv og familieliv, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8.

Han er dømt til anbringelse. Han lider af paranoid skizofreni. Staten har en pligt til at beskytte ham, idet han ikke kan tage vare på sin egen sikkerhed og adfærd i samfundet. Der er fundamental forskel på at begå kriminalitet som en normalt fungerende person og som én, der er indlagt, diagnosticeret som sindssyg og ikke kan forstå rækkevidden af sine handlinger, herunder forstå konsekvenserne af en advarsel om udvisning.

Hans tidligere kriminalitet er udsprunget af behovet for at skaffe penge til at finansiere et stofmisbrug og var hovedsagelig af mindre alvorlig karakter. Efter at han i 2013 blev idømt den nuværende foranstaltning, har hans kriminalitet også været af mindre alvorlig karakter og relateret til enten stofmisbrug eller hans diagnose.

Han har ikke begået ny kriminalitet, efter at forholdene i denne sag blev begået. Han har fået ophævet sit farlighedsdekret og er anbragt i psykiatrisk afdeling i henhold til anbringelsesdommen fra 2013. Han er stabil og må forventes at skulle være undergivet en foranstaltning i længere tid.

Han har boet i Danmark siden februar 1995. Han er enlig og har sin mor og sine søskende i Danmark. Han har sporadisk samvær med familien. Han har haft det meste af sin opvækst og skolegang i Danmark. Han har alle sine sociale og kulturelle relationer her i landet. Han er sårbar, idet han ikke har haft et voksenliv uden diagnosen. Han er uden forudsætninger for at klare sig i Somalia.

Indrejseforbuddets længde skal indgå i proportionalitetsafvejningen, men selv en kort udvisningsperiode vil i realiteten kunne anses for at være for bestandig. Han kan ikke forventes at få indrejsetilladelse efter indrejseforbuddets udløb.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at udvisning af A ikke med sikkerhed strider imod Danmarks internationale forpligtelser, jf. udlændingelovens § 26, stk. 2.

Det bestrides ikke, at udvisning udgør et indgreb i As privatliv, jf. Menneskerettighedskonventionens artikel 8, stk. 1. Udvisning af A er imidlertid en proportional foranstaltning med henblik på at forebygge uro eller forbrydelse, jf. artikel 8, stk. 2. Dette gælder også, selv om alvoren af den begåede kriminalitet skal vurderes i lyset af, at han er straffri i medfør af straffelovens § 16, stk. 1.

Han kom til Danmark som 11-årig og kan derfor ikke anses for at have tilbragt det meste af sin barndom og ungdom her i landet.

Han er fundet skyldig i trusler om vold mod en tjenestemand i funktion og vidnetrusler og dermed i alvorlig personfarlig kriminalitet. Den begåede kriminalitet ville efter sin karakter og alvor samt hans tidligere domme for ligeslignende kriminalitet have medført en fængselsstraf i niveauet 3-6 måneder, hvis han ikke havde været straffri i medfør af straffelovens § 16, stk. 1.

A er adskillige gange tidligere straffet, herunder i 2004 med fællesstraf af fængsel i 1 år for bl.a. røveri, i 2010 med en ambulant behandlingsdom for afpresning begået i forening med to medgerningsmænd, og han er i 2013 dømt til anbringelse for bl.a. brandstiftelse og forsøg på røveri. Siden anbringelsesdommen er han i 2019 dømt for trusler mod en tjenestemand i funktion og i 2020 for vold. Ved dommene i 2019 og 2020 blev han tildelt advarsler om udvisning, og han er således flere gange advaret om konsekvenserne ved ny kriminalitet.

På denne baggrund er der en betydelig risiko for, at A også fremover vil begå alvorlig kriminalitet i Danmark, hvis han ikke udvises. Risikoen for fornyet kriminalitet afhænger ikke alene af hans sindssygdom og behandlingen heraf, idet han også er straffet gentagne gange, før han blev fundet omfattet af straffelovens § 16.

As aktuelle kriminalitet er ikke begrundet i vrangforestillinger, ligesom der heller ikke er tale om, at han ikke forstod eller vidste, hvad han foretog sig. Kriminaliteten havde efter hans egen forklaring snarere baggrund i et modsætningsforhold til den forurettede.

A har efter opholdets længde og sin familie en stærk tilknytning til Danmark. Imidlertid er han ikke særlig godt integreret. Han har en begrænset tilknytning til Somalia, hvor han ikke har nogen familie. Han er imidlertid som følge af sine sprogkunderskaber ikke helt uden forudsætninger for at klare sig i Somalia.

Det følger af udlændingelovens § 32, stk. 4, nr. 4, at der i et tilfælde som det foreliggende som udgangspunkt skal ske udvisning med indrejseforbud i 6 år. Det skal indgå i proportionalitetsafvejningen, at der alene er tale om et tidsbegrænset indrejseforbud.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

A er fundet skyldig i trussel om vold efter straffelovens § 119, stk. 1, idet han under indlæggelse på X med en nøgle mellem fingrene gjorde udfald mod en medarbejder på institutionen og truede med at stikke nøglen i medarbejderens hals. Han er endvidere fundet skyldig i vidnetrussel efter straffelovens § 123, stk. 1, idet han i anledning af medarbejderens forklaring til politiet eller i retten udtalte, at han i retten ville slå medarbejderen ihjel. I byretten erkendte han forholdene. Han er i medfør af straffelovens § 16, stk. 1, 1. pkt., frifundet for straf som følge af utilregnelighed på grund af sindssygdom. Det blev bestemt, at der ikke skulle ske ændringer i hans anbringelse i psykiatrisk afdeling uden længstetid, som han i 2013 blev idømt, og som han siden har været underlagt. Ved landsrettens dom er han udvist af Danmark med indrejseforbud i 6 år.

For Højesteret angår sagen ligesom for landsretten alene spørgsmålet om udvisning.

Udvisning

Det følger af udlændingelovens § 26, stk. 2, jf. § 22, nr. 6, at A skal udvises, medmindre dette med sikkerhed vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser. Spørgsmålet er, om udvisning vil være i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 om ret til respekt for privatliv og familieliv.

A er 40 år og somalisk statsborger. Han er ikke gift og har ikke børn. Han har boet i Danmark, siden han var 11 år. Der er ikke grundlag for at fastslå, at udvisning vil udgøre et indgreb i hans ret til familieliv, men udvisning vil indebære et indgreb i hans ret til privatliv, jf. Menneskerettighedskonventionens artikel 8, stk. 1. Udvisning kan derfor kun ske, hvis betingelserne i artikel 8, stk. 2, er opfyldt. Udvisning har hjemmel i udlændingeloven og har til formål at forebygge uro eller forbrydelse. Det afgørende er herefter, om udvisning må anses for nødvendig under hensyn til disse formål. Dette beror på en proportionalitetsvurdering.

De kriterier, der skal indgå i vurderingen, fremgår bl.a. af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 23. juni 2008 i sag 1638/03 (Maslov mod Østrig), præmis 68. Den vægt, der skal lægges på de enkelte kriterier, afhænger af den konkrete sags omstændigheder, jf. dommens præmis 70.

I et tilfælde som det foreliggende, hvor udlændingen ikke har etableret sin egen familie, skal der lægges vægt på karakteren og alvoren af den begåede kriminalitet, varigheden af udlændingens ophold i opholdslandet, den forløbne tid efter den begåede kriminalitet og udlændingens adfærd i denne periode samt fastheden af sociale, kulturelle og familiemæssige bånd til opholdslandet og til statsborgerskabslandet, jf. præmis 71.

Der skal foreligge meget tungtvejende grunde for at retfærdiggøre en udvisning, når der er tale om fastboende udlændinge, der er født i landet eller indrejst som børn og har tilbragt det meste af deres barndom og ungdom i landet, jf. præmis 75. Menneskerettighedsdomstolen har i dom af 9. april 2024 i sag 2116/21 (Nguyen mod Danmark) anset en ca. 46-årig udlænding, der kom til Danmark som 13-årig, for at have tilbragt det meste af sin barndom og ungdom her i landet (præmis 28).

Særligt med hensyn til tilfælde, hvor udlændingen er frifundet for straf som følge af utilregnelighed, er det anført i Menneskerettighedsdomstolens dom af 7. december 2021 i sag 57467/15 (Savran mod Danmark), at det forhold, at den pågældende er straffri på grund af sindssygdom, ”may have the effect of limiting the weight that can be attached to the first Maslov criterion [”the nature and seriousness of the offence committed by the applicant”] in the overall balancing of interests required under Article 8 § 2 of the Convention” (præmis 194). Det skal således tages i betragtning ved vurderingen af karakteren og alvoren af den begåede kriminalitet, at den blev begået på et tidspunkt, hvor den pågældende var sindssyg (præmis 195). Tilsvarende fremgår af Menneskerettighedsdomstolens dom af 30. maj 2023 i sag 8757/20 (Azzaqui mod Holland) (præmis 50).

Om proportionalitetsvurderingen i den foreliggende sag bemærker Højesteret herefter:

A er fundet skyldig i trusler og vidnetrusler begået i december 2020 og februar 2021 mod en medarbejder på X, hvor han var indlagt i henhold til en anbringelsesdom fra 2013.

Før han i 2007 blev diagnosticeret som sindssyg, var han dømt for bl.a. indbrud, simpel vold samt røveri af 200 kr. og et kreditkort fra en ældre dames taske. Han er efterfølgende i 2010, 2011 og 2012 dømt til behandling for bl.a. trusler, afpresning og forsøg på indbrud, og han blev i 2013 dømt til anbringelse for bl.a. to tilfælde af brandstiftelse på eget værelse under ophold på retspsykiatrisk afdeling og for forsøg på røveri ved at have væltet en person på gaden omkuld og undersøgt vedkommendes lommer for genstande og værdier. I 2019 er han dømt for vold mod en ansat på et psykiatrisk center og i 2020 for vold mod en medpatient. Ved dommene i 2019 og 2020 er han idømt advarsel om udvisning. Han er ved alle domme siden 2010 frifundet for straf som følge af utilregnelighed på grund af sindssygdom.

De foreliggende tilfælde af trusler og vidnetrusler blev som nævnt begået i henholdsvis december 2020 og februar 2021. Justitsministeriet bestemte i juli 2021, at A skulle anbringes i Sikringsafdelingen under Retspsykiatrisk afdeling, Region Sjælland, jf. psykiatrilovens § 40, stk. 1, idet han vedvarende udsatte andres liv eller legeme for alvorlig eller overhængende fare (farlighedsdekret). På Sikringsafdelingen blev hans tilstand gradvist forbedret under behandling med antipsykotisk medicin. Sikringsafdelingen har oplyst, at der ikke var fysiske

udfald mod personalet under indlæggelsen. Justitsministeriet besluttede den 30. november 2023 at ophæve farlighedsdekretet, og A blev i december 2023 tilbageført til X. Ifølge udtalelse fra X fra juni 2024 har han ikke gjort fysiske udfald mod medpatienter eller personale siden tilbageførslen i 2023. Han er fortsat plaget af vrangforestillinger og hallucinationer, og han har i mange år haft et stofmisbrug. Der refterer ifølge udtalelsen betydelig behandling omkring stabilisering af hans tilstand, og det vurderes, at der er høj risiko for tilbagefald til ny kriminalitet, hvis foranstaltningen ophæves.

Som nævnt har A boet i Danmark, siden han var 11 år. Hans mor og søskende bor her i landet. Han er på førtidspension. Han er ikke gift og har ingen børn. Han er somalisk statsborger, og han forstår og taler somali i et vist omfang. Han har ingen familie i Somalia og har kun været i landet en enkelt gang, efter at han i 1995 kom til Danmark.

Efter en samlet afvejning finder Højesteret, at udvisning af A vil være uproportional og dermed i strid med artikel 8. Der foreligger således ikke sådanne meget tungtvejende grunde, som efter Menneskerettighedsdomstolens praksis kræves for at kunne udvise i en situation som den foreliggende, hvor A kom til Danmark som 11-årig.

Højesteret har herved lagt vægt på navnlig, at A i de nu foreliggende trusselsforhold er fundet straffri som følge af utilregnelighed på grund af sindssygdom. De fremsatte trusler var ikke planlagte, men udtryk for spontane reaktioner under anbringelse på psykiatrisk afdeling. Forholdene blev begået tilbage i december 2020 og februar 2021, og han har ikke siden gjort fysiske udfald mod ansatte eller medpatienter. Siden 2010 er han ved tidligere begået kriminalitet ligeledes fundet straffri som følge af utilregnelighed på grund af sindssygdom. Han har en stærk tilknytning til Danmark og en svag tilknytning til Somalia.

A frifindes herefter for påstanden om udvisning og tildeles en advarsel om udvisning efter udlændingelovens § 24 b.

Konklusion og sagsomkostninger

Højesteret ændrer landsrettens dom, således at A tildeles en advarsel om udvisning, jf. udlændingelovens § 24 b.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for landsret og Højesteret. Højesteret finder, at statskassen endvidere skal betale sagens omkostninger for byretten, og har herved lagt vægt på, at A i byretten erkendte de begåede forhold, at han blev fundet straffri, og at der ikke blev foretaget ændringer i den foranstaltning, som han allerede var underlagt.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom ændres, således at A tildeles en advarsel om udvisning.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for byret, landsret og Højesteret.